

RAZGOVOR S DR. SC. LJERKOM DULIBIĆ, kustosicom i znanstvenom suradnicom Strossmayerove galerije starih majstora i honorarnom nastavnicom na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Razgovarala: Lukrecija Špoljar

Predstavite nam se ukratko.

Zovem se Ljerka Dulibić. Diplomirala sam krajem 90-ih na Filozofskom fakultetu povijest umjetnosti i komparativnu književnost. Zatim sam 1999. godine upisala poslijediplomski studij povijesti umjetnosti također na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. 2000. godine dobila sam prvi posao i počela raditi kao povjesničar umjetnosti u Galeriji Klovićevi dvori. Zapravo sam bila zadužena za marketing, P.R., odnose s javnošću, itd. Nakon godine dana prešla sam na mjesto kustosa, a potom i znanstvenog suradnika u Strossmayerovoj galeriji starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Za vrijeme studiranja primarno me zanimalo i mislila sam tada da ću se baviti modernom umjetnošću 20. st. I čak sam počela dogovarati temu za poslijediplomski o umjetnosti 20. st., o razdoblju moderne, a onda sam dobila posao u Strossmayerovoj galeriji, pa sam se posve preorijentirala na slikarstvo razdoblja renesanse i baroka.

Moj prvi posao u Klovićevim dvorima je bio vrlo dinamičan; tamo je vrlo živa izložbena djelatnost, ali nedostajao mi je istraživački rad na nekom materijalu, na zbirci. Tada se otvorio natječaj za radno mjesto kustosa u Strossmayerovoj galeriji i tako sam dospjela tamo.

Na fakultetu možda možete naučiti puno toga, ali ono što vas određuje je ono što radite, gdje radite, kako radite,... To morate svladavati na temeljima onoga što ste naučili na fakultetu.

Kako bi se rad HAZU mogao poboljšati u vidu muzejske djelatnosti, i postati popularniji?

Da. To je pitanje koje se stalno veže uz Strossmayerovu galeriju koja ima krasnu zbirku ali koja je apsolutno nedovoljno poznata u široj javnosti. Jedan od razloga je taj što se ne radi o samostalnoj muzejskoj instituciji, nego o jednoj od muzejskih jedinica koja djeluje u okviru HAZU. U takvoj složenoj upravljačkoj strukturi ponekad nije jednostavno provesti u djelo vlastite vizije razvoja djelatnosti institucije. I fizički je ta galerija daleko od očiju javnosti, smještena na II. katu zgrade HAZU. Još jedan razlog je i taj što postoji samo stalni postav; nema prostornih mogućnosti za povremene izložbe kojima bi se obnavljao interes za Galeriju. Unutar stalnog postava rade se određene izmjene i prilagodbe, ali uglavnom je postav nepromijenjiv. Ljudi često kažu: "Aha, to smo vidjeli jednom i ne moramo više dolaziti!" Ukratko, posve ste u pravu: nedovoljno radimo na različitim aspektima oživljavanja interesa za zbirku.

Je li vaš interes za Strossmayera poslovne prirode, ili ste se i prije interesirali za njega?

Interes za Strossmayera je posljedica posla budući da je on iznimno važan za instituciju u kojoj sam zaposlena. Velik dio te zbirke je upravo donacija biskupa Strossmayera iz 19. st. Naravno, fundus je kasnije rastao novim donacijama i akvizicijama, tako da danas Strossmayerove slike čine samo dio zbirke, ali s obzirom na kvalitetu toga dijela zbirke svaki ozbiljniji istraživački interes dotiče se upravo i samog biskupa Strossmayera.

Je li Strossmayerova popularnost u Hrvatskoj premala s obzirom na zasluge i djelatnost koja mu se pripisuje?

Pretpostavljam da se za Strossmayera dosta zna, ali na općenitoj razini. Vjerojatno su rijetki oni koji detaljnije znaju konkretno što je radio i na koji način je sudjelovao u pojedinim važnim događajima svoga vremena.

Postoji li u svijetu interes za Strossmayera? Sudjelovali ste na stručnom skupu o biskupu Strossmayeru s izlaganjem o njemu kao utemeljitelju današnje Strossmayerove galerije starih majstora, u Torontu 2005. ?

Za biskupa Strossmayera postoji interes među stručnjacima raznih znanstvenih disciplina i u raznim dijelovima Europe i svijeta. Skup u Torontu su organizirali Hrvati, i ja sam samo posredno bila sudionik tog skupa. Naime, ja sam pripremila izlaganje, a organizatori skupa pobrinuli su za to da se to izlaganje tamo prezentira.

Specijalizirani ste za talijansko slikarstvo od 14. do 18. st. Koliko ima takvih slika u Hrvatskoj?

Osim u muzejsko-galerijskim institucijama, u Hrvatskoj ima i slika iz toga razdoblja koje se još uvijek nalaze na pojedinim lokalitetima za koje su nastale. U samom gradu Zagrebu postoji zbirka takvih slika osim u Strossmayerovoj galeriji i u Muzeju Mimara, u Muzeju za umjetnost i obrt, u Hrvatskom povijesnom muzeju, itd.

Koji je vaš posao kao kustosa?

Muzej je institucija koja sakuplja, čuva i istražuje građu, te znanje o toj građi komunicira široj publici. Kustosi su dakle zaduženi za brigu o građi i uvjetima u kojima se ta građa nalazi, o njejoj fizičkoj zaštiti; u okviru tih svojih radnih zadataka ostvarujemo suradnju s ostalim stručnjacima koji su uključeni u rad muzeja, kao što su to restauratori. Istraživanje te stručna i znanstvena obrada također je važan posao kustosa, to je neophodan temelj za razne oblike komuniciranja znanja odnosno prezentacije građe.

Kao kustos bavite se i istraživanjem porijekla slika. Je li potrebno uvijek iznova revidirati porijeklo?

Ovisi, ali u svakom slučaju treba uvijek biti na oprezu i biti otvoren i prepoznati znakove kada je potrebno neke podatke revidirati. To je detektivski posao, uvijek treba biti otvoren za razne mogućnosti, a nekad i sumnjati u vlastite zaključke. Porijeklo utvrđujemo pomoću različitih tipova izvora: imamo dokumentaciju koja je usko vezana uz samu nabavku slike (npr. ugovori o kupnji), i ona je bogatija što je vrijeme nabavke slike bliže našem vremenu. Komplikiranije je kada se radi o slici koja je u zbirci dugo, iz doba kada dokumentacija nije sustavno vođena. Kod biskupa Strossmayera postoji sretna okolnost da je sačuvana njegova korespondencija. On se dopisivao s mnogim ličnostima svoga vremena i velik dio te korespondencije je sačuvan u arhivima u Zagrebu i Đakovu. Sada se intenzivno bavimo proučavanjem korespondencije koja se odnosi na kupnju umjetnina. Osim što je osobno kupovao umjetnine, biskup se u tome u dobroj mjeri oslanjao i na svoje posrednike, koji su živjeli u raznim gradovima u Europi i za njega nabavljali umjetnine. Oni pismima često vrlo opširno izvještavaju biskupa o tome što su vidjeli, te što su i na koji način nabavili.

Ponekad i same umjetnine nose znakove koji upućuju na zaključivanje o porijeklu, i takvi znakovi su vrlo dragocjeni jer mogu uputiti na zaključak o izvornom podrijetlu umjetnine. Često pojedine slike sadrže i portret donatora ili neki drugi element koji može uputiti na naručitelja. Poledine slika su često vrlo vrijedan izvor podataka. Na njima se ponekad nalaze razne oznake (žigovi i različite vrste aplikacija) koje su potvrđivale pripadnost određenom sakupljaču odnosno zbirci. Sve što se nalazi na slici može doprinijeti utvrđivanju porijekla, iako neke od tih oznake nije uvijek posve jednostavno identificirati.

Imaju li suvremene slike edukativan karakter?

Suvremene slike više nisu proizvod samo i primarno slikarstva, pa niti umjetnosti. Danas

smo preplavljeni raznim vrstama generiranih slika, najčešće pripadajućih nekom od oblika reklamne industrije, no i u unutar toga širega područja vizualne kulture slike mogu imati pozitivan edukativan karakter. Ipak, s obzirom da slike danas imaju višestruke mogućnosti obavljanja različitih funkcija, često smo svjedoci i različitih oblika manipuliranja slikama odnosno pomoću slika.

Kakva su vaša stajališta o suvremenoj umjetnosti, posebice sakralnoj?

Nažalost, slabo pratim suvremenu umjetnost. No čini mi se da je u takvim pitanjima gotovo nemoguće zauzeti neki općevažeći stav, mislim da bi se bilo kakav općeniti odgovor pokazao neodrživim u poblizem razmatranju ovoga ili onoga konkretnoga slučaja.

Bavite li se vi osobno slikarstvom ili nekim drugim likovnim izričajem?

Ne. Povijest umjetnosti je posve odijeljena od prakticiranja umjetnosti. Ali ono što mi je svojedobno puno koristilo je bilo sudjelovanje na jednom seminaru u Nizozemskoj koji se ticao razlike u slikarskim tehnikama ulja i tempere na sjeveru i jugu Europe. Osim predavanja bilo je i praktičnih radionica gdje su se radile tehničke rekonstrukcije. Rekreativno smo proces nastajanja umjetničkog djela u jednoj i u drugoj tehnici na način kako se to radilo u 15. i 16. stoljeću. U trenutku kada sam osjetila na koji način i kako su nastale, od pripremnih preko slikanih pa do završnih slojeva, mnoge su mi stvari o slikama toga razdoblja i načinu na koji ih treba gledati i razumijevati postale puno jasnije.